

Bergandy, Wróciślawa

Zebranie Grupy roboczej do spraw nauczania historii nauk ścisłych

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 32/2, 498-500

1987

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Na początku drugiej części spotkania głos zabrał w imieniu byłych uczniów Profesora Krwawicza — prof. dr med. Edward Lenkiewicz. Mówca podziękował Profesorowi za wszystko, co zrobił On dla polskiej okulistyki, a także za to, iż wykształcił tak wielu swoich następców. Po wystąpieniu prof. Lenkiewicza dr med. Alicja Gierczyńska-Niedzwiedz wręczyła Profesorowi Krwawiczowi kwiaty w imieniu wszystkich Jego uczniów.

Następnie głos zabrał twórca naukowej autobiografii. Przypomniwał On zebranych historię usuwania zaćmy oka, poczynając od starożytności, poprzez wieki średnie, nowożytność, aż do czasów współczesnych. W obecnej chwili na całym świecie na operacyjny zabieg usunięcia katarakty czeka około 21 milionów ludzi. Kończąc swoje wystąpienie Profesor Krwawicz podziękował Redaktorowi Naczelnemu-prof. Irenie Stasiewicz-Jasiukowej — za opublikowanie na łamach „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” Jego naukowych wspomnień, jak również za zorganizowanie spotkania w Muzeum Techniki.

W dalszej części uroczystości głos zabrali: prof. dr med. Stanisław Mrzygłód, prof. dr Jan Ernest, prof. dr Bogdan Dobrzyński, doc. dr med. Andrzej Stankiewicz, doc. dr med. Zbigniew Zagórki. Wszyscy mówcy podkreślili olbrzymie zasługi Profesora Krwawicza na polu kriochirurgii. Podkreślono również fakt, iż postać Profesora i Jego osiągnięcia są szeroko znane w całym świecie medycyny, a bycie Jego uczniem stanowi najlepszą rekomendację, otwierającą drzwi do wszystkich najważniejszych okulistycznych instytutów i klinik. Prof. Mrzygłód podkreślił także wyjątkowo ciepły i bezpośredni stosunek Profesora Krwawicza do młodych, dopiero zaczynających praktykę zawodową lekarzy.

W spotkaniu wziął również udział pacjent Profesora Krwawicza — red. Zbigniew Przyrowski. Podziękował On Profesorowi za to, iż dzięki zastosowaniu kriochirurgii może teraz oglądać otaczający go świat.

Na tym zakończyła się oficjalna część spotkania z twórcą kriochirurgii — Profesorem Tadeuszem Krwawiczem, lecz zaproszeni goście długo jeszcze prowadzili rozmowy.

Paweł Komorowski
(Warszawa)

Komitet Historii Nauki i Techniki PAN

ZEBRANIE GRUPY ROBOCZEJ DO SPRAW NAUCZANIA HISTORII NAUK ŚCISŁYCH

W dniu 6 listopada 1986 r. w siedzibie Komitetu Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie odbyło się trzecie spotkanie Grupy roboczej do spraw nauczania historii nauk ścisłych w ramach Komisji Nauczania Historii Nauki i Techniki. W posiedzeniu, któremu przewodniczył prof. dr Roman Mierzecki, kierujący Grupą, udział wzięli: prof. dr J. Dobrzycki, astronom (Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN); doc. dr A. Lisicki, astronom (WSP Częstochowa); dr Z. Pawlikowska-Brożek z Komisji Historii Matematyki Polskiego Towarzystwa Matematycznego; doc. dr R. Bugaj, historyk chemii, dr W. Bergandy, Wydział Chemii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu; doc. dr S. Zamecki, Komitet Redakcyjny „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”; dr J. Folta, reprezentujący Akademię Nauk CSRS, z Pragi. Obecna była również prof. dr Irena Stasiewicz-Jasiukowa — wiceprzewodnicząca Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN i przewodnicząca Komisji Nauczania Historii Nauki.

Spotkanie poświęcone było omówieniu następujących zagadnień: stanowi nauczania historii nauk ścisłych na uczelniach wyższych w kraju; wynikom starań w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego i Techniki o poparcie sugestii Komitetu Historii Nauki i Techniki

oraz Grupy; działaniom poszczególnych sekcji Grupy (letnie Szkoły); kontaktom z instytucjami doskonalającymi nauczycieli w zakresie przygotowania ich do nauczania historii nauk ścisłych na poziomie szkół średnich.

Przewodniczący, prof. dr R. Mierzecki, omówił wyniki ankiety rozesełanej do szkół wyższych w roku bieżącym (była to już druga ankieta). Nadal niewiele uczeni prowadzi regularne zajęcia w postaci wykładów, niekiedy ćwiczeń z historii nauk ścisłych. I tak, astronomia historyczna wykładana będzie dopiero w przyszłym roku na UAM (prof. dr J. Dobrzycki), historia matematyki wykładana jest (z ćwiczeniami), w szerokim bloku 30, a nawet 60 godzin na rok na UJ w Krakowie, UMK w Toruniu, Uniwersytecie Szczecińskim, Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Wrocławskim, UAM w Poznaniu, WSP w Częstochowie, WSP w Rzeszowie, a także na Politechnice Poznańskiej; historia fizyki wykładana jest na Uniwersytecie Warszawskim (prof. dr A. Wróblewski), UJ (prof. dr B. Średniawa), UMK w Toruniu, Uniwersytecie Szczecińskim, WSP w Częstochowie i WSP w Rzeszowie; historia chemii w postaci 15 godzinnego wykładu monograficznego wykładana jest na Uniwersytecie Warszawskim (prof. dr R. Mierzecki), UAM w Poznaniu oraz cyklicznie, UJ w Krakowie i na UMCS w Lublinie. Jeśli nawet wyniki ankiety są niepełne (brak odpowiedzi), stan nauczania nauk ścisłych w kraju nie jest zadowalający, mimo sprzyjającej atmosfery (dezyderat III Kongresu Nauki Polskiej o nauczaniu historii nauki). Stan ten niekiedy usprawiedliwiony jest przez władze wydziałów brakiem wykładowców zainteresowanych historią dziedziny, którą zajmują się na codzień, jak również ograniczeniami formalnymi wynikającymi z przepisów ilości zajęć, egzaminów itd.

Zebrani przeprowadzili wyczerpującą dyskusję przedstawionych informacji. Postulowali przede wszystkim pomoc dla uczelni w kwestii merytorycznie przygotowanych do prowadzenia wykładów z historii nauk ścisłych naukowców, pracowników Instytutu Historii Nauki i Techniki PAN, chociaż zgodzili się też, że również „nieprofesjonalności” (którzy obecnie wykładają historię matematyki, fizyki czy chemii) są w stanie prawidłowo wypełnić swoje zadanie z powodu znajomości przedmiotu. Swoją opinię wypowiedział też dr J. Folta z Pragi, który omówił działalność Instytutu Historii Nauki Akademii Nauk ČSRS. W Czechosłowacji prowadzi się działalność właśnie przygotowującą wykładowców na szczeblu uniwersyteckim poprzez organizowanie tematycznych szkół letnich oraz międzysemestralnych seminariów z udziałem specjalistów z odpowiednich dziedzin i szeroką pomocą metodyczną w zakresie źródeł, biografii itp. Na zlecenie Ministerstwa Szkolnictwa Akademii Nauk CSRS organizuje podobne szkolenia dla nauczycieli. Zajęcia z historii nauki prowadzone są na ostatnich latach studiów, składają się na ogół z 15 godzin wykładu i ćwiczeń.

Prof. dr R. Mierzecki zreferował następnie realizację drugiego punktu rozważań, a więc swoje rozmowy w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, gdzie uzyskał poparcie programu rozszerzenia możliwości nauczania historii ścisłych (przede wszystkim fizyki i chemii) do 30 godzin, z obligatoryjnym charakterem (egzamin). Przedstawiciel departamentu studiów obiecał w tej sprawie rozmawiać z prorektorami uczelni do spraw naukowych. Zebrani w interesującej dyskusji postanowili, aby rozszerzyć postulaty kierowane do Ministerstwa o propozycję włączenia historii nauki do programu kursów pedagogicznych dla asystentów.

Kolejnym punktem obrad były sprawozdania z przebiegu szkół letnich. W roku bieżącym odbyły się dwie — w zakresie historii matematyki oraz w zakresie historii chemii.

Letnią Szkołę Historii Matematyki przedstawiła szczegółowo dr Z. Pawlikowska-Brożek. Szkoła ta odbyła się w maju 1986 r. z udziałem 74 osób (także gości z zagranicy). Powstał też — w wyniku doskonałego przebiegu tej I szkoły — projekt zorganizowania II Szkoły o ukierunkowanym profilu (Matematyka w XIX w.) w roku 1987. II Letnią Szkołę Historii Chemii, jaka odbyła się w maju 1986 r. w Karpaczu pod hasłem „Wpływ rozwoju metod badawczych i technicznych na rozwój chemii”, omówił jej organizator i administrator, prof. dr R. Mierzecki. W Szkole tej wzięło udział około 35 osób, wygłoszono

ok. 25 referatów, w tym także referat pani Střbanowej z Akademii Nauk ČSRS z Pragi. Materiały przedstawione w trakcie Szkoły mają być wydane w ramach działalności wydawniczej Polskiego Towarzystwa Chemicznego (które obok Uniwersytetów Warszawskiego i Wrocławskiego oraz Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, było organizatorem tej imprezy). Postanowiono też w roku 1988 zorganizować III Szkołę Historii Chemii, tym razem poświęcając ją historii polskiego przemysłu chemicznego. Do grona organizatorów w związku z tym poproszono Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego.

Zebrani komentując obydwie szkoły zastanawiali się nad ewentualnością rozszerzenia takiej działalności o dodatkowe seminaria — wzorem czechosłowackim. Postanowiono także włączyć nauczycieli do planowanych szkół przez kierowanie indywidualnych zaproszeń do pedagogów-opiekunów „olimpijczyków” i zasłużonych twórców Olimpiad przedmiotowych (w zakresie matematyki, fizyki, chemii). Problem zainteresowania nauczycieli nauk ścisłych historią tych przedmiotów stanowił kolejny punkt obrad. Tu przede wszystkim postanowiono, tak jak to przedstawiła pani dr Pawlikowska-Brożek, wysunąć propozycję, poprzez Ministerstwo Oświaty, włączenia możliwości specjalizacji nauczycieli w Ośrodkach Doskonalenia Nauczycieli w zakresie historii przedmiotu ścisłego.

Zebrani wyczerpująco przedyskutowali następnie zagadnienia popularyzacji historii nauk ścisłych. Doc. dr R. Bugaj, zasłużony popularyzator dziejów alchemii w kraju, proponuje swojego rodzaju „strategie” działań w tym kierunku, mianowicie przez opracowywanie wykładów, publikacji, audycji radiowych i telewizyjnych, filmów itd. wykorzystując zainteresowanie pewnymi określonymi zagadnieniami z historii nauki (jak to, w przypadku historii chemii, dzieje się z alchemią i naukami hermetycznymi). Doc. dr Lisicki, w związku z Rokiem Heweliusza (1987), przedstawił zamierzenia Towarzystwa Astronomicznego w kierunku wykorzystania tej okoliczności do popularyzacji także innych problemów astronomicznych, już historycznych.

Prof. dr R. Mierzecki na koniec przedstawił zebranim stan projektów wydawniczych, jakie omawiane były na poprzednich posiedzeniach Grupy. W planach wydawniczych Polskiego Wydawnictwa Naukowego znalazły się (lub decyzja ma być podjęta do końca listopada 1986 r.) następujące pozycje: antologia pism oryginalnych fizycznych (pod. red. prof. dr A. Wróblewskiego; antologia pism oryginalnych z zakresu chemii; *Udział chemików w pracach Muzeum Przemysłu i Rolnictwa*; (autorka doc. dr K. Kabzińska); *Rozwój polskiej terminologii chemicznej* (autor: prof. dr R. Mierzecki).

Następnie zebrani omówili propozycję pisma, jakie Komitet Historii Nauki i Techniki wraz z Polskimi Towarzystwami: Astronomicznym, Matematycznym, Fizycznym i Chemicznym, występuje do Ministerstwa Oświaty i Wychowania w sprawie historii nauki ścisłych jako przedmiotu specjalizacyjnego dla nauczycieli. Pismo to zredagowane przez panią prof. dr Stasiewicz-Jasiukową przedstawione zostanie na podstawie pism wymienionych Towarzystw Naukowych w najbliższym czasie. Sformułowany został też pakiet wniosków obrad Grupy: przesłanie propozycji do tych uczelni wyższych, które nie mają wykładowców historii nauk ścisłych, o możliwości wykorzystania pracowników Instytutu Historii Nauki i Techniki PAN; zasugerowanie organizatorom kursów pedagogicznych dla asystentów wprowadzenia elementów historii nauk ścisłych; rozszerzenie liczby uczestników letnich szkół o nauczycieli-opiekunów „olimpijczyków” w drodze imiennego ich zaproszenia: wprowadzenie historii nauk ścisłych jako dyscypliny będącej przedmiotem studiów podyplomowych (specjalizacji) dla nauczycieli; wprowadzenia tematów z historii nauk ścisłych do programu olimpiad; zaproszenia przedstawicieli Ośrodków Doskonalenia Nauczycieli na kolejne posiedzenie Grupy roboczej. Na tym obrady zakończono.